

ประเพณีหงวัด

(บึง-ทอน-เล-ซาบ)

โตนเลสาบ หรือ ทะเลสาบเขมร

เป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย

อุดมไปด้วยปลาน้ำจืดกว่า 200 สายพันธุ์

បញ្ចប់ 1

ភាសាខ្មែរ

(ភាសាខ្មែរ)

ภาษาเขมรจัดอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร มีลักษณะคล้ายภาษาไทย คือ เป็นภาษาคำโดด และมีรูปประโยค ที่แบ่งเป็นภาคประธานและภาคแสดง โดยมีคำขยายอยู่หลังคำที่ถูขยาย

คำส่วนใหญ่ในภาษาเขมรเป็นคำพยางค์เดียว มีบ้างที่เป็นคำหลายพยางค์ ส่วนมากเป็นคำประสม หรือคำยืมมาจากภาษาอื่น เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ดังนั้นคำในภาษาเขมรจึงเป็นคำอิสระ ที่นำไปเข้าประโยคได้ทันที

โครงสร้างประโยคภาษาเขมรเรียงเหมือนภาษาไทย คือ ประธาน กริยา กรรม และเนื่องจากภาษาเขมรเป็นภาษาคำโดด ลำดับคำในประโยคจึงสำคัญมาก กล่าวคือ จะต้องวางตำแหน่งคำตามหน้าที่ของคำนั้นๆ ถ้าวางผิดตำแหน่งจะทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไป ส่วนคำขยายในภาษาเขมรจะวางไว้ข้างหลังคำที่ถูขยาย และคำขยายกริยาจะวางไว้หลังกรรม

ตัวอย่างประโยคภาษาเขมร

ประธาน (+คำขยาย)	กริยา	กรรม	คำขยายกริยา (+คำขยาย)
ខ្ញុំ คุณม ผม, ฉัน	រៀន เรียน เรียน	ភាសាខ្មែរ เกีย-ซา-คแม ภาษาเขมร	រាល់ថ្ងៃ เรื่อย-ทัง ทุกวัน
ខ្ញុំ คุณม ผม, ฉัน	គេង געง นอน	- - -	- - -

พยัญชนะ

พยัญชนะเขมรเขียนได้ 2 แบบเป็นรูปอักษรเซรียงและรูปอักษรมูล ซึ่งดัดแปลงมาจากอักษรปัลลวะในอินเดียตอนใต้ รูปอักษรเขมรคล้ายกับอักษรไทยมาก ทั้งนี้เนื่องจากอักษรไทยมีต้นแบบ หรือดัดแปลงมาจากรูปอักษรตระกูลมอญ-เขมร

รูปพยัญชนะเขมรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมี 2 แบบ คือ รูปอักษรเซรียง และรูปอักษรมูล

รูปอักษรเซรียง (អក្ខរស្រៀង-อักซอเซรียง) มีลักษณะเป็นอักษรตัวเอนหรืออักษรตัวตรง อักษรเซรียงเป็นตัวอักษรที่ประเทศกัมพูชาใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยใช้ทั้งตัวเขียนและตัวพิมพ์ อักษรเซรียงได้พัฒนามาเป็นอักษรตัวตรงหรืออักซอโฌ (អក្ខរឈរ-อักซอโฌ) ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้พิมพ์

หนังสือพิมพ์ เพราะทำตัวพิมพ์ได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

รูปอักษรมูล (អក្ខរមូល-อักษรมูล) มีลักษณะโค้งกลม ตัวอักษรจะกว้างกว่าตัวอักษรเขรียงและอักษรโฌ อักษรมูลใช้เขียนหนังสือธรรมะ เช่น พระไตรปิฎก อีกทั้งใช้เขียนถ้อยคำที่ต้องการให้เด่น เช่น พาดหัวข่าว ป้ายโฆษณา ชื่อบท ชื่อหัวข้อเรื่อง

อักษรมูลหรืออักษรขอมเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย เพราะในอดีตไทยเคยใช้อักษรมูลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก นิทานชาดก

ตารางพยัญชนะเขมร

อักษรเขรียง	อักษรมูล	เสียงอ่าน	ตรงกับ พยัญชนะไทย
ក	ក្រ	กอ	ก
ខ	ខូ	คอ	ข
គ	គ្រ	โก	ค
ឃ	ឃ្រ	โฌ	ฌ
ង	ងូ	โง	ง
ច	ចូ	จอ	จ
ឆ	ឆ្រ	ชอ	ฉ
ជ	ជូ	โจ	ช
ឈ	ឈ្រ	โซ	ฌ

อักษรเขรียง	อักษรมูล	เสียงอ่าน	ตรงกับ พยัญชนะไทย
ᩉ᩠ᨦ, ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᨦ	โญ	ญ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	คอ	ฎ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	ทอ	ฐ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โด	ฑ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โท	ฒ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	นอ	ณ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	ตอ	ต
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	ทอ	ถ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โต	ท
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โท	ธ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โน	น
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	บอ	บ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	พอ	ผ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โป	พ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โก	ภ
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โม	ม
ᩉ᩠ᩅ	ᩉ᩠ᩅ	โย	ย

อักษรเชรียง	อักษรมูล	เสียงอ่าน	ตรงกับ พยัญชนะไทย
𑜀	𑜁	โร	ร
𑜂	𑜃	โล	ล
𑜄	𑜅	โว	ว
𑜆	𑜇	ซอ	ส
𑜈	𑜉	ฮอ	ห
𑜊	𑜋	ลอ	ฟ
𑜌	𑜍	ออ	อ

สระ

รูปและเสียงสระในภาษาเขมรมี 2 รูป คือ สระจมหรือสระนิสสัย และ สระลอยหรือสระเต็มตัว

สระจมหรือสระนิสสัย (สระฆิญ็ญ) คือ รูปสระที่ไม่สามารถเขียนได้ตามลำพัง ต้องประกอบเข้ากับรูปพยัญชนะจึงจะออกเสียงได้ มี 23 รูป¹ 32 หน่วยเสียง คือ สระเดี่ยวเสียงสั้นมี 9 หน่วยเสียง สระเดี่ยวเสียงยาวมี 10 หน่วยเสียง สระประสมเสียงสั้นมี 3 หน่วยเสียง และสระประสมเสียงยาวมี 10 หน่วยเสียง

¹ รูปสระจมทั้ง 23 รูปนั้นไม่นับเสียง អ (อ, โอ) เนื่องจากเป็นเสียงที่ไม่มีรูปสระ

สระจมหแทนเสียงสระได้ 2 ชุด เป็นสระคนละหน่วยเสียง แต่มีบางหน่วยเสียงที่เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน อย่างไรก็ตามความแตกต่างนี้ปรากฏชัดในภาษาพูดปัจจุบันเท่านั้น

รูปและเสียงสระจมห

รูปสระ	เสียงในภาษาไทย
ห (-)	ออ, โอ
หา (-า)	อา, เอีย
หิ (-ิ)	เอะ, อิ
หึ (-ึ)	เอีย, อี
หึ (-ึ)	เออะ, อี
หึ (-ึ)	เออ, อือ
หุ (-ุ)	โอะ, อุ
หู (-ู)	โอ, อู
หุ (-ู)	อัว
เหิ (-เิ)	เออ
เหึ (-เึ)	เอือ
เหุ (-เุ)	เอีย
เหิ (-เิ)	เอ
ไห (-ไ)	แอ

รูปสระ	เสียงในภาษาไทย
โห (โ-)	โอ, เอีย
เหา (เ-า)	ออ, โอ
เหา (เ-า)	เอา, เอื้อว
หุ (ุ)	อม, อุม
หุ (ุ)	อ้อม
หำ (-ำ)	อำ, เอื้อม
หะ (-ะ)	อะฮ์, เอียะฮ์
หุะ (-ุ)	โอะฮ์, อุฮ์
เหะ (-ะ)	แอะฮ์
เหาะ (-ะ)	เออะฮ์

ตัวอย่างคำที่มีสระจม

กฤษณ	กอน-ตฺย	หาง
อัม	ค้อม	พยายาม
มา	ชา	ผัด

สระลอยหรือสระเต็มตัว (สระเอก) คือ รูปสระที่เขียนได้ตามลำพัง ไม่ต้องมีพยัญชนะเกาะเหมือนสระจม เป็นรูปสระที่มีเสียงพยัญชนะประสมอยู่ด้วย และเป็นสระพิเศษที่วางไว้ต้นคำในกรณีที่คำนั้นเป็นเสียง

สระ ซึ่งใช้ได้เหมือนมีทั้งสระและพยัญชนะรวมกัน ลักษณะการใช้เหมือนสระ ฤ ฦ ฦ ภา ในภาษาไทยปัจจุบัน

สระลอยนิยมใช้เขียนคำภาษาบาลี-สันสกฤตที่ขึ้นต้นด้วยสระ แต่ก็ใช้เขียนคำที่เป็นภาษาเขมรแท้ได้เช่นกัน

รูปและเสียงสระลอย

รูปสระ	เสียงในภาษาไทย
หฺ	ออ
หฺา	อา
หฺิ	เอะ
หฺึ	เอี้ย
อุ	อุ
อุ	อู
ู	ริ
ู	รือ
ุ	ลี
ุ	ลือ
ฦ	แอ
ฦ	ไอ

รูปสระ	เสียงในภาษาไทย
อิ	ออ
อฺย	ออย
อี	เอี้ยว

ตัวอย่างคำที่มีสระลอย

หฤสณ	อะ-โกะ-ซ็อล	อกุศล
หาณิส	อา-เน็ด	สงสาร
ญัสสา	เอีย-ซาน	อีสาน

เครื่องหมาย

ภาษาเขมรไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีเครื่องหมายที่ใช้เขียนบนพยัญชนะตัวสะกด เพื่อให้เสียงพยางค์เปลี่ยนไปจากเดิม เครื่องหมายที่ใช้ในภาษาเขมรมีดังนี้

เครื่องหมาย **บรฺก** / บ็อน-เตาะ/ (·) เป็นเครื่องหมายที่ทำให้เสียงยาว กลายเป็นเสียงสั้น ซึ่งจะปรากฏในคำที่มีพยัญชนะต้นประสมกับสระอะหรือสระอา ตรงตำแหน่งพยัญชนะตัวสะกด คือ ก, ฆ, ฌ, ญ, ฎ, ฐ, ฒ, บ, ษ, ฌ และ ฌ ซึ่งเทียบกับพยัญชนะในภาษาไทย คือ ก, ง, จ, ญ, ต, น, บ, ม, ล และ ส ตัวอย่างคำที่มีเครื่องหมายนี้ เช่น

ฌ	จอง	ฌูก	ฌ	จ็อง	อยาก
บฌ	บอง	ฟี่	บฌ	บ็อง	ทัง
ทาก	การ์	กาก	ทาก	กั๊	สตาจค์

ส่วนคำภาษาบาลี-สันสกฤตที่มีตัวสะกด จะออกเสียงเหมือนมี บล็อก /บิ๋น-เตาะ/ (-) แต่ไม่ต้องใส่เครื่องหมายนี้ เช่น

กุศล	โกะ-ซ็อล	กุศล
ทาบส	ตา-เบะฮ์	ดาบส
ณณาสุณณ	พ็อล-ลา-นุ-พ็อล	ผลผลิต

อนึ่ง คำที่ประสมสระอาและมีพยัญชนะตัวสะกดเป็นตัว ฆ (ง) ไม่ต้องใส่ บล็อก /บิ๋น-เตาะ/ (-) แต่ใช้ (-) แทน เช่น

ฐำฆ	คลัง	แรง
ฐำฆ	ชนัง	หม้อ
บุณกำฆ	รอนัง	แข่ง

เครื่องหมาย ๕๕๕๕๕๕ /ทเมญ-กอน-ดอล/ (-) หรือฟันหนู เป็นเครื่องหมายที่ใส่ไว้บนพยัญชนะเสียงก้องเพื่อให้เป็นเสียงไม่ก้อง พยัญชนะที่ใช้ทั้งหมด 7 ตัว คือ

ก	โ	เป็น	ก	งอ
ฅ	โญ	เป็น	ฅ	ญอ
บ	บอ	เป็น	บ	ปอ
ม	โม	เป็น	ม	มอ
ย	โย	เป็น	ย	ยอ
ร	โร	เป็น	ร	รอ
ว	โว	เป็น	ว	วอ

การประสมอักษรที่มีนิคหิต (-) อยู่ข้างบนตัวพยัญชนะตามหลักไวยากรณ์ภาษาเขมรให้เปลี่ยนพินทุเป็น เกฺยฺสฺ/เกฺยฺสฺ-กรอม/ (-) เช่น

ฝึคង់	จิก-เงาะ	คดงอ
บຸនប្រសប់	เป็น-ปรอ-ชอบ	ชำนาญ
រ៉ែល	เร็ล	ขี่ท่อ

อนึ่ง คำในภาษาเขมรตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไป ถ้าพยางค์แรกเป็นพยัญชนะเสียงไม่ก้อง พยางค์ที่สองจะต้องออกเสียงไม่ก้องตามพยัญชนะตัวแรกด้วย เช่น

ក្រវល់	กรอ-ว็อล	กังวล
ប្រមាត់	ปรอ-มัด	ไต่
តារា	ตา-รา	ดวงดาว

ส่วนคำที่มีพยางค์แรกเป็นพยัญชนะเสียงก้อง พยางค์ที่สองจะต้องออกเสียงก้องตามพยางค์แรก เช่น

គុហា	กุ-เฮีย	ห้องโถง
ទំហូ	ตุม-ฮู	ต่างหู
វិហារ	วิ-เฮีย	วิหาร

เครื่องหมาย ត្រីស័ព្ទ /เตรีย-ซัพ/ (๓) หรือตรีศัพท์ เป็นเครื่องหมายที่ใส่บนพยัญชนะเสียงไม่ก้อง ให้กลายเป็นพยัญชนะเสียงก้อง พยัญชนะที่ใช้มี 4 ตัว คือ

บ	บอ	เป็น	บิ	โบ
ส	ซอ	เป็น	สิ	โซ
ท	ฮอ	เป็น	ทิ	โฮ
ห	ออ	เป็น	หิ	โฮ

พยัญชนะที่ใส่ตรีศัพท์ เมื่อประสมกับสระจะมีวิธีเขียนดังนี้ คือ

- **บิ** เมื่อประสมกับสระ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงตรีศัพท์ เช่น

บิธ	โบน	บิุต	บุด
บิธ	บิน	บิธ	บุน

- **สิ** เมื่อประสมกับสระ ให้เปลี่ยนตรีศัพท์เป็น กุญฺสกุเฑาะฯ / กเบียะฮ์-กรอม/ (-) เช่น

สิฏฺฏ	ชี-บาย	กินข้าว
ยัสฺสิธ	มา-ชิน	เครื่องยนต์
สฺสิฏฺฐ	ชำ-เจ็ด	เสียใจ

- **ทิ** เมื่อประสมกับสระ ให้ใช้ได้ทั้งตรีศัพท์และ กุญฺสกุเฑาะฯ / กเบียะฮ์-กรอม/ (-) เช่น

ตฺทิฏ	ยุม-ฮือๆ	ร้องฮือๆ
บฺทิฏ	ฮือๆ	ฮือๆ
สฺตฺทิฏ	ซัด-ฮึง	อึ้งอ่าง
บฺทิฏ	ฮึง	อึ้ง

- **หิ** เมื่อประสมกับสระ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตรีศัพท์ เช่น

หิฉีង	อึ-จึง	อย่างนั้น
หิเะ	อึ-แจะฮ์	อย่างนี้
หิชะ	อึ-โจะฮ์	อย่างนั้น

เครื่องหมาย สัมผัสสระ / ัญ-โยก-ัญ-ญา/ (-) หรือไม้หันอากาศ เป็นเครื่องหมายใช้แทนเสียงสระอะในภาษาบาลี-สันสกฤต เพื่อคงเสียงเดิมไว้ เช่น

เอาลัก	โต-ชะ	ทศวรรษ
สขฺณ	นง-เกอล	คันไถ
สิญฺญ	นิฮ์-ไซ	นิลัย

นอกจากนี้ยังใช้ไม้หันอากาศในคำภาษาเขมร และคำยืมจากภาษาอื่นๆ อีก เช่น

ฉัร	จัว	ยาง
สขฺฆ	นม-บั้ง	ขนมปัง
กุณฺร	กู-เลอ	กูเลอร์

เครื่องหมาย ฤๅ / ไร-บาด/ (-) เป็นเครื่องหมายที่นำมาจากคำภาษาสันสกฤต หรือสันสกฤตกลาย เช่น

คฺฤ	กัว	ครวรร
บุฤ	โบ	ตะวันออก
ภาณิกฺถัฆ	อา-ทะ-กือม-บั้ง	ความลึกลับ

เครื่องหมาย อนุฆาต /เตือน-เดียะ-เคียด/ (๖) หรือการันต์ ใช้ตัดเสียงพยัญชนะตัวสะกดที่ไม่ต้องการให้ออกเสียง ใช้ในคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น

ภณัฏฐ์	เกียช	ภานะ
สตรวิญญู	ชตะ-เวียด	ศตวรรษ
มหาบทติเทกข์	อา-เปีย-ปิ-เปีย	แต่งงาน

ส่วนในคำภาษาเขมรนำการันต์มาใช้บ้าง แต่ใช้กับภาษาพูด ภาษาตลาด และร้อยกรอง เช่น

ยัคติณ	โม-ปี-นา	มาจากไหน
ภักเบิย	เวีย-โม-เฮีย	มันมาแล้ว
ภักภัก	เรือบ-โร-เวีย-พอง	นับญาติมันด้วย

เครื่องหมาย เณรหลุ /เลก-อฮ์-ซดา/ (๖) หรือไม้ไต่คู้ ใช้กับพยัญชนะ 4 ตัว คือ ก, ฉ, ส และ บ ซึ่งเทียบกับพยัญชนะไทย คือ ก, ฦ, น และ ห เช่น

กัณ	กอ-เมียน	กัมี
ฉับริ	ดอ-บอ-วอ	สวดยิ่ง
สั	โน	หนอ

เครื่องหมาย วิสณิณ /วิ-ชะ-จิ-นึ/ หรือ ระฆุอ /เรียะฮ์-มุก/ (๖) หรือ วิสรชนีย เป็นเครื่องหมายที่มีเสียงคล้ายเสียงลมของพยัญชนะตัวสะกด ส (ส) แต่เสียงสั้นกว่า เครื่องหมายนี้ใช้ประกอบกับสระ 11 ตัว คือ -ะ, -า, -ิ, -ึ, -ี, -ึ, -ุ, -ู, -เื, -เ, -เื, -เ, -เ, -เ เช่น

อะ	คะฮ์	แห่ง
เญะ	เจรียะฮ์	สะอาด
กะ	โกะฮ์	พูด
เซเหฺ	จ็อง-เกอฮ์	ตะเกียบ
อึเณะ	จอบ-แนะฮ์	ความรู้

เครื่องหมาย **บุทฺตติสุ** /ยุ-กั๊วล-ปิน-ตุ/ (:) เป็นเครื่องหมายใช้เขียนในคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต เช่น

วันเณ:	วัน-นะ	ผิวพรรณ
วิหะ:	วิ-ริ-เยยะ	ความเพียร
กาละ:	กาล-ละ	กาล

ส่วนคำภาษาบาลี-สันสกฤตที่เป็นคำสมาส ไม่ต้องใส่ **บุทฺตติสุ** /ยุ-กั๊วล-ปิน-ตุ/ (:) ระหว่างคำกับท้ายคำ เช่น

สกุทฺตบุตฺตา	ซัก-กา-ระ-โป-เจีย	ลักการบุชา
เสสาสน	เซ-นา-ชะนะ	ที่นั่งที่นอน
สมยภาต	ชมะ-เพียบ	เสมอภาค

ถ้าคำคำนั้นไม่ใช่คำสมาส เมื่อนำมาประสมเป็นคำเดียวกันตรงระหว่างคำต้องใส่ **บุทฺตติสุ** /ยุ-กั๊วล-ปิน-ตุ/ (:) เช่น

คณ: ยหณิสกัซ	เกียะ-นะ-มฮา-นิ-กาย	คณะมหานิกาย
คณ: ฐะยัสสัฏฐิ	เกียะ-นะ-เรือด-ทะ-	คณะรัฐมนตรี
	มีวน-เตรีย	

เครื่องหมาย ทากทอ /กา-กะ-บาด/ หรือ เฝืงทุ่ก /เจิง-กแอก/ (-) เป็นเครื่องหมายที่ทำให้คำคำนั้นมีเสียงสูงกว่าปกติ เช่น

บู่ะ	หนอฮ์	หนอ
หู้บู่	อเวีย-หนอ	อะไรนะ
ณณกส่บู่	ลออ-นะฮ์-หนอ	สวยจริงนะ

เครื่องหมาย ริงทุ่ก /วิ้ง-กรอ-จอก/ (...) เป็นเครื่องหมายที่ใช้อธิบายความเพิ่มเติม หรือความคิดเพิ่มเติมของคำหรือประโยคนั้นๆ

เครื่องหมาย เณเฮ /เลก-โต/ เป็นเครื่องหมายใช้ซ้ำคำ เช่น

เกุ่ช	คเมง-คเมง	เติกๆ
ฮิเอย	ตี-เตีย-ตี-เตีย	อื่นๆ
ตุช	โตจ-โตจ	เล็กๆ

เครื่องหมาย ัณ /ัน/ (๑) เป็นเครื่องหมายที่แสดงให้ทราบว่าจบประโยค หรือจบข้อความหนึ่งๆ โดยมีวิธีใช้ คือ

- ใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อแสดงให้ทราบว่าจบประโยค เช่น

บฏสาธตตัญญู ยากก็เฒ่าฮากก็เฒ่า ๓๕๐ ใช้ตบุดบุดบุดบุด ๑ เสาฮากก็เฒ่า
ก็เฒ่าฮากก็เฒ่า บุดบุดบุดบุดบุดบุดบุดบุด ๑

ปอชาด-เนียก-ปวน เมียน-กอม-แพง-คาง-กราว-ปอ-แวง-เบีย-
โรย-ฮา-เซิบ-เมต บวน-จรง-ชเมอ โนว-คาง-คอง กอม-แพง เมียน-ชระ-

โทมๆ-บวน-จรง-ชเมอโนว-กรุป-ตี้-เตียง-บวน

ปราสาทนาคพันมีกำแพงรอบนอกเป็นทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีความยาว 350 เมตร ด้านในกำแพงมีสระขนาดใหญ่ทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส อยู่ทั้งสี่ทิศ

- ใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อหยุดข้อความยาวๆ เช่น

ប្រាសាទនាគព័ន្ធ ស្ថិតនៅលើភោគនាគពីរ ដែលមានរង្វង់មូលធំ កន្ទុយនាគ ទាំងគូ
រូបរួមព័ន្ធ គ្នាដូចជាគេត្រូបាញ់ឡើងលើ... ។

ปรอชาด-เนี้ยก-ปวน-ซเทิด-โนว-เลอ-เปน-เนี้ยก-ปี เดล-เมียน-
 รวง-ววง-มูล-โทม-กอน-ตฺย-เนี้ยก-เตี้ยง-กู รวบ-รวม-เป็อน-คเนี้ย โตจ-
 เจีย-เก ตรอ-บัญ-เลิง-เลอ

ปราสาทนาคพันตั้งอยู่บนยอดของพญานาคที่เป็นวงกลมขนาดใหญ่
หางของพญานาคทั้งสองพันกันเหมือนเขาเวียนขึ้นข้างบน

- ใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อบอก วัน เดือน ปี ทางจันทรคติ เช่น

ភ្នំពេញនៅថ្ងៃទី ១ ។ ៥ ឆ្នាំមែសប្តស័ក ព.ស, ២៥៤៦

พณฯ-ปัญ-โนว-ทัง-ตี ๑๕ หน้า-โมเม-ซัพ-ปะ-ชะ-โป-ชอ-ปีเปือน-
ปราโรย-แซเติบปรามวย

พนมเปญวันอาทิตย์ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะแม ลัป-
ตักพุทธศักราช ๒๕๖

เครื่องหมาย บัณฑิต / ปจ-จะ-นะ-ธัญญา / (?) เป็นเครื่องหมาย
คำถาม ใช้กับประโยคคำถาม เช่น

អ្នកឈ្មោះអ្វី ? ហើមះ-ឆឺរ៉ាវ៉េ-អ៊ី-ខៀ កូដឺខៀខៀ

នៅស្រុកណា ?	โนว-ซรก-หนา	อยู่บ้านไหน
មកមានការអ្វី ?	โมก-เมียน-กา-เอ๋ย	มาทำอะไร

เครื่องหมาย ฤๅษสញฺ /อุ-เตียน-ฉัญญา/ (!) เป็นเครื่องหมายแสดงความรู้สึกของผู้พูด เช่น แสดงความดีใจ ความทุกข์โศก ความแปลกใจ ความตื่นเต้น ความกลัว ความโกรธ ความเศร้า เช่น

ពុទ្ធហើយពុទ្ធ !	ปุดโท-เอีย-ปุดเทีย	พุทธโพุทธัง!
មែនហើយ !	แมน-เอีย	ใช่แล้ว!
ឱ !	ออ	โ๊ะ!

เครื่องหมาย ใ้ฏุกยาส์ /พเนก-เมือน/ (๐) เป็นเครื่องหมายใช้ขึ้นต้นประโยค เช่น

• ជុំលីហត្ថសម្ភារដាក់លើកេស តាងប្រទីបតោសុម បុទុមទេស ចិត្តវិសេសបង្អំបាទ ព្រះសាស្តា ... ។

จุลี-ฮัด-นะมะชะกา-ดะ-เลอ-แกะฮ์-ตาง-ประทีบ-โกซุม-บตุมเตฮ์-เจ็ด-วิเชะฮ์-บองกุม-บาด-เปรียะฮ์-ชาซดา

นมัสการใส่บนเกศ ต่างประทีบโคสม ปทุมเทศ จิตรวิเศษบังคมบาท พระศาสดา

นอกจากนี้ ใ้ฏุกยาส์ /พเนก-เมือน/ (๐) ยังใช้ขึ้นต้นจดหมาย หรือ เรื่องราวต่างๆ บางครั้งอาจใช้เครื่องหมาย เถษุเท /โก-มุด/ (C~) แทน ใ้ฏุกยาส์ /พเนก-เมือน/ (๐) เช่น

ภาษาเขมร	คำอ่าน	คำแปล
ដប់	ด็อบ	สิบ
ម្ភៃ	มเกีย	ยี่สิบ

การนับจำนวนตั้งแต่ 6 ถึง 9 เป็นคำผสม เช่น คำว่า ប្រាំមួយ (ปรำ-มวย) แปลว่า 6 เป็นการผสมระหว่าง ปรำ กับ มวย ($5+1 = 6$) ส่วน ប្រាំពីរ (ปรำ-ปี่) แปลว่า 7 ก็ผสมระหว่าง ปรำ กับ ปี่ ($5+2 = 7$) เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนถึง 9

จำนวนนับอื่นๆ ในภาษาเขมรตั้งแต่ 30 เป็นต้นไป เป็นคำยืมจากภาษาไทย เช่น សាមសិប (ซาม-เซิบ) แปลว่า 30 ไส่สิบ (แซ-เซิบ) แปลว่า 40 เก่สิบ (เกา-เซิบ) แปลว่า 90

ตัวอย่างการนับเลขภาษาเขมร

ตัวเลขเขมร	คำอ่าน
០	สฺสุญ (โชน)
១	มฺว (มวย)
២	ตฺร (ปี่)
៣	บิ (เบีย)
៤	บฺน (บวน)
៥	ปฺร (ปรำ)

ตัวเลขเขมร	คำอ่าน
៦	ប្រាំមួយ (ปรา-มว)
៧	ប្រាំពីរ (ปรา-ปี)
៨	ប្រាំបី (ปรา-เบีย)
៩	ប្រាំបួន (ปรา-บวน)
១០	ដប់ (ต๊อบ)
១១	ដប់មួយ (ต๊อบ-มว)
១២	ដប់ពីរ (ต๊อบ-ปี)
១៣	ដប់បី (ต๊อบ-เบีย)
១៤	ដប់បួន (ต๊อบ-บวน)
១៥	ដប់ប្រាំ (ต๊อบ-ปรา)
១៦	ដប់ប្រាំមួយ (ต๊อบ-ปรา-มว)
១៧	ដប់ប្រាំពីរ (ต๊อบ-ปรา-ปี)
១៨	ដប់ប្រាំបី (ต๊อบ-ปรา-เบีย)
១៩	ដប់ប្រាំបួន (ต๊อบ-ปรา-บวน)
២០	ម្ភៃ (มเกีย)
១០០	មួយរយ (มว-รอย)

ตัวอย่างการประสมคำ

พยัญชนะเสียงอโฆระ (เสียงไม่ก้อง)

พยัญชนะเสียงอโฆระ (เสียงไม่ก้อง) มีทั้งหมด 15 ตัว คือ ก, ข, ฅ, ฆ, ฐ, ฎ, ฏ, ฐ, ฑ, ฒ, ณ, ด, ฒ, ฬ, ฎ และ ห พยัญชนะเสียงอโฆระเมื่อเทียบกับพยัญชนะในภาษาไทย คือ ก, ข, จ, ฉ, ฐ, ฎ, ณ, ด, ฒ, บ, ฬ, ฎ, ห, ฬ และ อ

ตัวอย่างการประสมพยัญชนะเสียงอโฆระ

รูปสระ	สระ	พยัญชนะ+สระ	คำอ่าน	ความหมาย
ก	-า	กา	กา	กาน้ำ
ฆ	-ิ	ฆิ	เขีย	กิน
อ	-ุ	อร	คว	สมอง
ณ	-ุ	ณิ	ดม	ก้อน
ฆ	-เา	เฆา	เขา	ดิบ
ฆ	-ะ	เฆะ	แฮะฮ์	ไหม้
อ	-ะ	อะ	คะฮ์	เหือดแห้ง
อ	-เิ	เอิ	ใจ	เหา
บ	-เาะ	เภาะ	เฮาะฮ์	เหาะ
อ	-เิ	เอิ	แท	ดูแล

พญัญชนะเสียงโฆชะ (เสียงก้อง)

พยัญชนะเสียงโฆษะ (เสียงก้อง) มีทั้งหมด 18 ตัว คือ ค, ข, ฉ, ช, ฌ, ฎ, ฏ, ฐ, ฑ, ฒ, ด, ต, ถ, ท, ฒ, น และ ฬ พยัญชนะเสียงโฆษะเมื่อเทียบกับพยัญชนะในภาษาไทย คือ ค, ฌ, ง, ฬ, ฌ, ฎ, ฏ, ฐ, ฑ, ฒ, น, ข, ฌ, ฎ, ฏ, ฐ, ฑ, ฒ, น และ ฬ

ตัวอย่างการประสมพัญญชนะเสียงโฆษะ

รูปสระ	สระ	พยัญชนะ+สระ	คำอ่าน	ความหมาย
อิ	ิ	อิ	กือ	คือ
อุ	ู	อุ	จูร์	เปรี้ยว
เอ	เ-	เอ	เยื่อม	ยำ
เ	ไ-	เ	เนี้ย	แห่ง, ของ
อ	-	อ	เปื่อม	คาบ
ย	ย	ย	มี	เส้นไหม
ร	ร	ร	รุม	พัน (แปล, สิ่งของ)
ล	ล	ล	เลอ	บน
ว	-	ว	เวีย	เลื้อย, คลาน
ส	ส	ส	นุ้ย	นั่น, โน้น